

Protokoll fört vid enskild föredragning

Näringsavdelningen

Allmänna byrån, N1

Beslutande

Vicelanråd

Camilla Gunell

Föredragande

Avdelningschef

Linnéa Johansson

Justerat

Omedelbart

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 5

Verksamhetsplan med inriktning på arbetsmarknadspolitiken i landskapet 2017 för Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

ÅLR 2017/657

Beslöts anta verksamhetsplan med inriktning på arbetsmarknadspolitiken i landskapet 2017 för Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet i enlighet med **bilaga 1, N117E05**.

Landskapsregeringens verksamhetsplan 2017 med närmare inriktning på arbetsmarknadspolitiken i landskapet

Inledning

Långsiktigt hållbar arbetsmarknadspolitik

Huvuduppgiften för landskapets arbetsmarknadspolitiska verksamhet är att effektivt och ändamålsenligt sammanföra den som söker arbete med den som söker arbetskraft, att främja sysselsättning och kompetensutveckling, att främja en regionalt balanserad utveckling av arbetsmarknaden, att verka för kvinnors och mäns rätt till arbete på lika villkor, att motverka diskriminering på arbetsmarknaden, att underlätta för personer med svag ställning på arbetsmarknaden att få arbete och förhindra utslagning från arbetsmarknaden samt att motverka långa tider utan reguljärt arbete.

För att uppnå och bibehålla en hög och jämn sysselsättning, som tryggar utkomsten för landskapets befolkning och som grundar sig på ett fritt val av arbetsplats samt på utförande av ett meningsfullt arbete, kommer landskapsregeringen att genom allmänna ekonomisk-politiska, näringspolitiska och utbildningspolitiska åtgärder samt andra åtgärder som inverkar på sysselsättningen sträva till att påverka efterfrågan på arbetskraft.

Landskapsregeringen strävar till, genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder, att främja efterfrågan och utbudet av arbetskraft i syfte att bekämpa arbetslöshet eller brist på arbetskraft.

Arbetsmarknadsservice

För att förverkliga arbetsmarknadspolitiken och främja en organiserad och effektiv arbetsmarknad tillhandahåller landskapet arbetsmarknadsservice.

Arbetsmarknadsservicen består av arbetsförmedling, sysselsättningsfrämjande utbildning, vägledning, information, särskild service för personer med nedsatt arbetsförmåga, stödriktade åtgärder och andra sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Förvaltningen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten handhas av landskapsregeringen och Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS).

Trendbrott, arbetslöshet, fokus och lagstiftning

Trendbrott

I den ekonomiska översikten 2015 (Ö2015:3) anger ÅSUB att trenden med stigande arbetslöshet sedan 2008 ser ut att brytas år 2015. Minskat antal personer som står till arbetsmarknadens föfogande, växande pensionsavgångar och minskad invandring leder till att arbetslösheten minskar den närmaste tiden. Antalet tillsatta platser per månad har även ökat sedan år 2014 och majoriteten av platserna tillsätts inom 3 veckor.

Arbetslösheten under 2016

Arbetslösheten har minskat något under år 2016. År 2015 låg det relativa arbetslöshetstalet på 3,8 % och 2016 på 3,7 %. Männerna har fortfarande högre arbets-

löshetstal än kvinnorna. Ungdomsarbetslösheten har minskat från 7,2 % 2014 till 5,6 % 2015 och 2016 ytterligare till 5,3 %. Relativt sätt bäst har kvinnor under 25 år klarat sig, då arbetslösheten har minskat från 4,8 % år 2015 till 4,1 % år 2016. För männen i denna grupp är arbetslösheten oförändrad, 6,3 %. I gruppen 55 år och äldre har männens arbetslöshet minskat från 3,9 % 2015 till 3,4 % år 2016.

Fokus på långtidsarbetslöshet

Långtidsarbetslöshet kan mätas på olika sätt i olika sammanhang. Oberoende av vilken gräns man sätter för vad som ska betraktas som lång tid, har antalet långtidsarbetslösa ökat markant under 2010-talet. Under åren 2000-2009 låg antalet mellan 48-69 för gruppen med en sammanhängande arbetslöshetstid om 6 månader eller mer och antalet har ökat från 102 personer år 2010 till 157 år 2016. Sedan år 2014 har antalet legat mer eller mindre stilla på en historiskt hög nivå. Under år 2016 har AMS i viss mån lyckats med målsättningen att minska antalet långtidsarbetslösa i kategorin 6 månader + (154, dec. 2015 och 146 dec. 2016) även om det genomsnittliga antalet har ökat med 2 personer sedan år 2015. Den kraftiga ökningen av antalet långtidsarbetslösa och tendensen att antalet blir kvar på en hög nivå även om arbetslösheten generellt minskar ger anledning till särskild uppmärksamhet och behovet av insatser för att förbättra situationen har hög prioritet.

Fokus på nya ålänningar

Drygt en tredjedel av AMS kunder som är arbetslösa arbetssökande har annat än finländskt medborgarskap. Det är en utmaning för AMS att se till att arbetsmarknadsservicen även passar dessa kunder. Genom att i större omfattning anlita tolkservice, informera på andra språk än svenska och på annat sätt anpassa servicen eftersträvas att förbättra arbetsmarknadsservicen för nya ålänningar. Det gäller även att bättre kunna identifiera den inflyttades individuella behov av arbetsmarknadsservice.

Lagstiftning

Det finns ett behov av att kontinuerligt uppdatera den lagstiftning som hör samman med arbetsmarknadspolitiken. T.ex. ändringar i riket i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, som ska tillämpas även på Åland enligt landskapslag, kräver att eventuella behov av avvikelser i landskapet uppmärksammas och åtgärdas i ett så tidigt skede som möjligt.

I den senaste reformen av arbetsmarknadslagstiftningen (LF nr 18/2014-2015) som trädde i kraft den 1 januari 2016 samordnades regelverken så att sysselsättningsstödet, liksom arbetslöshetsförmånerna, skulle kunna beviljas en arbetslös arbetssökande först från och med 17 års ålder. Avsikten var dock att kostnadsersättningen fortsättningsvis skulle kunna betalas till 16-åringar som deltar i sysselsättningsåtgärd. Någon bestämmelse om detta medtogs inte i själva lagförslaget. Landskapsregeringen har för avsikt att så fort som möjligt rätta till det inträffade så att 16-åringar ska kunna få kostnadsersättning de dagar de deltar i sysselsättningsåtgärd.

Målsättningar

AMS målsättningar som hör samman med arbetsmarknadspolitiken är att

- förkorta den sammanhängande arbetslöshetstiden för arbetslösa över 54 år
- fler företag erbjuder praktikplatser, anställning med sysselsättningsstöd och andra sysselsättningsplatser
- öka antalet användare av AMS e-tjänster

- förkorta den genomsnittliga tillsättnings tiden för otillsatta platser
- fler sysselsättningsplatser kan erbjudas
- fler tjänster görs tillgängliga via e-tjänster
- öka antalet besökare på www.alandliving.ax
- minska antalet arbetslösa med annat medborgarskap än finländskt

Aktiviteter och service

Servicens prioriteringsordning

Arbetsmarknadsservicen skall i första hand främja sysselsättningen direkt på den öppna arbetsmarknaden eller med hjälp av kompetenshöjande utbildning, så att möjligheten att få eller behålla arbete underlättas. AMS ska tillsammans med den som söker arbetsmarknadsservice utreda behovet av service, så att den service som tillhandahålls på bästa sätt tryggar tillgången på arbetskraft och främjar placeringen av den som är arbetssökande på den öppna arbetsmarknaden. AMS erbjuder sina tjänster i form av självbetjäning och personlig service. När arbetsmarknadsservice tillhandahålls ska den sökande i första hand erbjudas möjlighet att själv använda servicen med hjälp av självbetjäning eller information.

Att arbetssökande så fort som möjligt får ta del av den grundläggande arbetsmarknadsservicen som informatörer och förmedlare erbjuder är angeläget. Tidiga insatser, inbegripet information om lediga arbetsplatser, om de möjligheter som företagande erbjuder och om andra arbetsmöjligheter, möjlighet att genom självbetjäning söka efter arbete samt rådgivning som anknyter till sökande av arbete, är viktiga så att den arbetssökande så fort som möjligt kan få ett jobb. Tidiga insatser förebygger bland annat långtidsarbetslöshet och är något AMS bör prioritera.

Förbättra matchningen

I matchningen mellan arbetssökande och tillgängliga platser finns fortsättningsvis en stor utmaning för arbetsmarknadspolitiken och AMS. För många arbetslösa arbetssökande krävs omfattande och långvariga insatser för att de ska bli anställningsbara på den öppna arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt äldre personer utan yrkesutbildning och nya ålänningar med bristande svenskakunskaper. Från och med år 2016 är det möjligt för AMS att stöda den arbetssökandes frivilliga studier med arbetslöshetsförmån i syfte att bland annat främja yrkesfärdigheter och stärka den enskildes möjlighet att få ett bestående arbete. Det är även möjligt att stöda studier utanför landskapet. Från och med år 2016 möjliggörs även utbildningsprövning som bland annat syftar till att klarlägga den enskildes lämplighet för branschen. Utnyttjandet av dessa nya sysselsättningsfrämjande åtgärder torde i viss mån leda till att matchningen kan förbättras.

Utveckla och prioritera kontakterna till näringslivet

För att möjliggöra en god service till arbetsgivarkunder och därmed i förlängningen också till arbetssökande upprätthåller AMS nära kontakter med arbetsplatserna. Detta uppnås bland annat genom att AMS personal gör regelbundna arbetsplatsbesök där behov av nyrekrytering och kompetensutveckling kan fångas upp. För att främja rekryteringen i expanderande branscher anordnar AMS i samarbete med arbetsgivare "Jobbchansen" och "Drop in", där arbetssökande och arbetsgivare ges möjlighet till direkta kontakter. Likväl behöver AMS utveckla och prioritera kontakterna till näringslivet. För att det ska vara möjligt att

utveckla arbetsmarknadsservicen på ett bra sätt behöver AMS ett stort förtroende bland arbetsgivarkunder.

De arbetssökandes färdigheter att söka jobb förbättras genom att anordna vägledande kurser om exempelvis tillvägagångssätt vid jobsökning och cv-skrivning. AMS möjlighet att erbjuda studievägledning fortsätter under året i samarbete med Ålands gymnasium.

Inflyttning av efterfrågad arbetskraft behövs

Parallellt med en med åländska mått mätt förhållandevis högre nivå av arbetslöshet kommer det fortsättningsvis att vara svårt att rekrytera kompetent arbetskraft inom vissa sektorer av arbetslivet. Detta gäller exempelvis specialister inom olika branscher. AMS kommer fortsättningsvis att lägga resurser på rekryteringsinsatser på och utanför Åland bland annat genom aktiviteter inom ramen för Åland Living och genom aktivt deltagande i det europeiska nätverket inom arbetsförmedling och rekrytering, Eures. Under året deltar AMS tillsammans med samarbetspartners i en större rekryteringsmessa i Nederländerna. Detta är en medveten strategi att rekrytera arbetskraft även utanför landskapets närregioner. Även högskolepraktikverksamheten följer denna strategi och har 2016 breddats till att omfatta alla studerande, oavsett om de lyfter åländskt studiestöd eller inte, som önskar få en praktikplats på Åland. Många ungdomar flyttar ut från Åland för att skaffa sig arbetslivserfarenhet samt utbildning. Därtill finns många ålänningar utanför Åland som kan ha ett intresse av att flytta hem. Rekryteringsinsatserna för att få utflyttade ungdomar att flytta tillbaka och att öka arbetskraftsinvandringen är alltså relevanta.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder

Om den reguljära arbetsmarknadsservicen inte leder till resultat kan särskilda sysselsättningsfrämjande åtgärder tas i bruk. Landskapets budget för år 2017 upptar totalt 1.000.000 euro för sysselsättningens främjande. Av detta är 338.000 euro reserverade för de projekt som AMS upphandlat (se nedan). Medlen används för de sysselsättningsfrämjande åtgärder som faller inom ramen för AMS verksamhetsområde. Åtgärderna kan dels vara riktade mot vissa grupper eller kategorier, exempelvis projekt eller kurser, dels individuellt inriktade stöd eller andra insatser.

Projektinriktade åtgärder

De projektinriktade åtgärderna är gruppriktade åtgärder som sysselsätter deltagarna under en längre tid. Vissa åtgärder bedrivs på en mera kontinuerlig bas för att täcka permanenta behov som finns bland AMS sökande. AMS har upphandlat två större projekt samt ett antal vägledande kurser för att främja sysselsättningen och stimulera arbetsmarknadsintegrering.

Vuxenprojektet "Emmaus sysselsättningsprojekt"

Projektet riktar sig huvudsakligen till långtidsarbetslösa som har svårt att komma tillbaka till arbetslivet och där behovet av social integrering är stort. Målet med projektet är att deltagarna ska till arbete eller utbildning på kortast möjliga tid. Deltagarna som tas in i projektet går först en tre månader lång arbetsplatsförlagd handled utbildning som kan förlängas med ytterligare tre månader. Därefter kan det vara aktuellt att de anställs av sin hemkommun för att arbeta i projektet. Kommunen erhåller då sysselsättningsstöd av AMS. Den maximala tiden för deltagande i projektet är två och ett halvt år. Upp till 15 personer kan samtidigt sysselsättas i projektet. Huvudman för projektet är Emmaus Åland rf. Pro-

jektet har genom ett anbudsförfarande upphandlats för tiden 2017-19 med en möjlighet till ett års förlängning.

Ungdomsprojektet "Ung Resurs sysselsättningsprojekt"

Projektet har som övergripande målsättning att deltagarna ska få i första hand en studieplats eller ett jobb på kortast möjliga tid. I första hand vänder sig projektet till 16–24-åringar utan yrkesutbildning. Projektets deltagare ska under tiden i projektet få hjälp och stöd för att göra upp en realistisk plan för sitt inträde i arbetslivet. I de flesta fall innebär det att hitta en yrkesutbildning som är intressant och lämplig med beaktande av vars och ens personliga förutsättningar och intressen. 18 ungdomar kan samtidigt sysselsättas i projektet. En deltagare ska kunna delta i projektet i tre till sex månader. Är målet att deltagaren ska till utbildning ska deltagaren kunna delta i projektet upp till nio månader dock längst till 31.8. Huvudman för projektet är föreningen Ung Resurs rf. Projektet har genom ett anbudsförfarande upphandlats för tiden 2017-2019, med en möjlighet till ett års förlängning.

Projektet ingår i det utbud av åtgärder som AMS kan erbjuda för att förverkliga ungdomsgarantins målsättningar – på europeisk nivå formuleras det som att ge alla ungdomar upp till 25 år ett högkvalitativt erbjudande om jobb, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller praktik senast fyra månader efter att de har avslutat sin formella utbildning eller blivit arbetslösa. På Åland är ambitionen högre och gränsen tre månader tillämpas för när åtgärder påbörjas.

"Ungdomens Hus"

Många ungdomar saknar idag rätt förutsättningar för att ta sig in på arbetsmarknaden. Den marginalisering som skapas av arbetslöshet, av att inte ha utbildning eller ordnade sociala förhållanden ökar. Ett projekt startas år 2017 med målsättningen att öka både samverkan och samordning som stöd för ungdomar, ett "Ungdomens Hus". AMS kommer regelbundet att ha verksamhet i huset.

Övriga projekt

AMS upphandlar vägledande arbetsmarknadskurser/jobbsökarkurser för arbetslösa personer som är i behov av en fördjupad vägledningsinsats för att finna en utbildnings- eller arbetsplats. Ett flertal kurser både för vuxna och för yngre deltagare är inplanerade under året, var och en med ca 10–12 deltagare. Därtill upphandlar landskapsregeringen enskilda studieplatser inom yrkesinriktad utbildning enligt avtal, kurser samt utbildningsinsatser för att möta akuta behov föranledda av konjunkturläget, ca 100.000 euro.

AMS arrangerar därutöver kortkurser eller temadagar exempelvis för att befärma de arbetssökandes arbetssökarfärdigheter eller för att öka deras kunskaper om att starta eget företag.

Arbetsmarknadsprojektet "Emmaus Returcafé"

Projektet har inte upphandlats av AMS utan har finansierats bland annat med medel från Europeiska socialfonden. Projektet vänder sig till långtidsarbetslösa och består av kompetensutveckling, individuellt stöd och praktiskt arbete. Rekryteringen av deltagare till projektet genomförs i samarbete med AMS då det krävs för att få delta att personen är anmäld som arbetssökande vid AMS.

Stödiriktade åtgärder

De stödiriktade åtgärderna är individuella och ska underlätta för en enskild person att komma in på arbetsmarknaden. En arbetslös arbetssökande kan stödas med hjälp av sysselsättningsstöd om han eller hon inte har kunnat få ett arbete

genom arbetsförmedling eller anvisas en utbildning som främjar personens möjlighet att finna arbete.

Sysselsättningsstöd ska särskilt inriktas på sysselsättning av personer med nedsatt arbetsförmåga, personer som varit arbetslösa arbetssökande över sex månader samt ungdomar som inte har fyllt 25 år och som har varit arbetslösa arbetssökande över tre månader. Sysselsättningsstöd kan beviljas för anställning, arbetspraktik, läroavtalsutbildning, deltidsarbete och start av företagsverksamhet.

Socialt företagande

Ett flertal företag anlitas av AMS för praktikplatser, anställning med sysselsättningsstöd och andra sysselsättningsplatser. Behovet av platser på den öppna arbetsmarknaden är stort. För att få fler företag att erbjuda anställning med sysselsättningsstöd och för att kunna erbjuda fler sysselsättningsplatser så kommer AMS att upphandla sysselsättningsplatser under år 2017. Syftet är främst att utöka anställningsmöjligheterna för långtidsarbetslösa och personer med funktionsvariationer

Övriga sysselsättningsåtgärder

AMS kan som sysselsättningsåtgärd anskaffa utbildning eller bekosta utbildningsinsatser för enskilda arbetslösa arbetssökande. Det rör sig huvudsakligen om kortare, direkt kompetensgivande kurser som behövs för att upprätthålla eller förbättra yrkesbehörigheten, kompetensen och anställningsbarheten, eller i vissa fall utbildning inför startande av egen verksamhet. Anställnings- eller verksamhetsmöjligheterna ska bedömas som goda efter genomförd utbildning. Åtgärden ska finnas inskriven i den plan som överenskommit med den sökande. Planen ska vara godkänd innan utbildningen i fråga inleds.

AMS kan som sysselsättningsåtgärd, enligt samma grunder som gäller för bekostande av särskilda utbildningsinsatser, bekosta validering. AMS avtalar med Ålands gymnasium eller annan lämplig instans om validering för kunder som är i behov av att få sin kompetens bedömd och värderad på ett systematiskt sätt.

Sysselsättningsfrämjande utbildning för grupper anordnas för att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och motverka arbetslöshet. För enskilda studerande anskaffar AMS och för grupper av studerande anskaffar landskapsregeringen sysselsättningsfrämjande utbildning av utbildningsanordnare med de anslag som anvisats för detta ändamål. AMS antar studerande till den sysselsättningsfrämjande utbildningen. AMS ska anvisa nyinflyttade (tre år) ålänningar med integrationsplan till integrationsutbildning som ordnas som sysselsättningsfrämjande utbildning. Ordandet av dessa s.k. SFI-kurser i tillräcklig omfattning är avgörande för att AMS ska lyckas förverkliga syftet med integrationslagstiftningen.

Under år 2017 satsar landskapsregeringen enligt avtal med Medis på

- svenska för inflyttade, 480.000 euro
- svenska för kvotflyktingar, 130.000 euro
- svenska för personer med ingen eller kort skolgång, 90.000 euro samt
- särskilda utbildningsinsatser enligt följande: språkcoaching på arbetsplatser för inflyttade personer, i samarbete med arbetsgivare på Åland, enligt avtal samt utbildningsinsatser för att stöda inflyttade personer utanför arbetslivet och utan arbetsmarknadsstöd, 60.000 euro.

Särskild service för personer med oklarheter om arbetsförmåga

AMS tillhandahåller arbetspsykologens tjänster för arbetslösa arbetssökande där det finns oklarheter om arbetsförmågan. Samplaneringen är ett arbetssätt där vägledaren på AMS involverar arbetspsykologen i yrkesplaneringen. I samplaneringen gör vägledaren, arbetspsykologen och deltagaren en gemensam bedömning om att en arbetspsykologisk utredning är aktuell. Det kan handla om att tidigare planeringar inte har lett till placering på arbetsmarknaden eller behov av förtydligande av olika hälsohinders betydelse för sysselsättningsplanen.

Arbetsmarknadens åtstramningar gör att fokus läggs på att motverka marginalisering av partiellt arbetsföra och långtidsarbetslösa. Arbetet med de partiellt arbetsföra behövs oavsett konjunkturen och behöver alltid göras. Arbetet sker genom samplanering och sektorövergripande samarbete med hälso- och sjukvården, de sociala myndigheterna, Folkpensionsanstalten och stödarbetsmarknaden. Arbetspsykologen erbjuder utredningar av arbetsförmåga och yrkesplanering i mångprofessionellt samarbete med hälso- och sjukvården och den yrkesinriktade rehabiliteringen. Utredningar utgör grund för ansökningar av förmåner och finansiering av yrkesplanering hos andra myndigheter. Arbetspsykologens tjänster är en viktig del i AMS strategi att bekämpa långtidsarbetslösheten.

Arbetspsykologens serviceformer utvecklas under året så att även nya ålänningar med bristande svenskakunskaper kan betjänas på ett likvärdigt sätt.

För att tillfredsställa de behov som finns på Åland tillhandahåller arbetspsykologen som köptjänst yrkesinriktad rehabiliteringsplanering, arbetsprövningstjänster och arbetshandledning till försäkringsbolag, företagshälsovård och personalenheter.